

Черевко С. В., Черевко А. Д.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЩОДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

Анотація. У статті представлено концептуальні підходи до підготовки майбутніх педагогів щодо здоров'язбереження. Автори визначають важливість необхідності та доцільності адаптації та імплементації в навчальні програми навчальних закладів міжнародних стандартів мінімальної фізичної рухової активності, розробки мінімальних стандартів здорового харчування як уніфікованих інструментів здоров'язбереження та їх пілотування. Акцентується на необхідності та доцільності адаптації та імплементації в навчальні програми навчальних закладів міжнародних стандартів мінімальної фізичної рухової активності, розробки мінімальних стандартів здорового харчування як уніфікованих інструментів здоров'язбереження та їх пілотування.

Ключові слова: майбутні педагоги, концептуальний підхід, Всесвітня організація охорони здоров'я, стандарти.

Черевко С. В., Черевко А. Д.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЮ

Аннотация. В статье представлены концептуальные подходы к подготовке будущих педагогов в аспекте здоровьесбережения. Авторы определяют важность подготовки будущих педагогов к использованию здоровьесберегающих технологий в профессиональной деятельности и важность их имплементации в учебный процесс высших учебных заведений. Акцентируется внимание на необходимости и целесообразности адаптации и имплементации в учебные программы учебных заведений международных стандартов минимальной физической двигательной активности, разработки минимальных стандартов здорового питания как унифицированных инструментов здоровьесбережения, а также их пилотирования.

Ключевые слова: будущие педагоги, концептуальный подход, Всемирная организация здравоохранения, стандарты.

Cherevko S. V., Cherevko A. D.

CONCEPTUAL APPROACHES TO TRAINING THE FUTURE TEACHERS IN THE FIELD OF HEALTH CONSCIOUSNESS

Summary. The article deals with the conceptual approaches to the training the future teachers in the field of health-consciousness. The paper also analyzes theoretical approaches to education for health as a basis of theoretical principles of training for the sake of health. The theme chosen is considered relevant in the globalization era. Modern trends of development of education for health in the frames of globalization are described. The issue of health-consciousness through the implementation of international standards is proposed for discussion. The actual situation in Ukraine of the recent years has been presented. The prospective teachers are the students of the Ukrainian, Foreign Languages and Art-Criticism Department of Dnipropetrovsk Oles Honchar National University.

The authors highlight the necessity to train prospective teachers to use health-conscious technologies in their professional activity. The mentioned technologies have been worked out on the basis of traditional and innovative instruments of formal and informal education. The research is focused on the necessity and reasonability to adapt and implement international standards of minimal physical activity into the academic program within the context of globalization and standardization. It also points out the need to design and launch minimal standards of healthy-eating as unified instruments of health-consciousness. The authors describe aims and the main points of the World Health Organization standards regarding minimal physical motion activity.

Key words: prospective teachers, conceptual approach, World Health Organisation, standards.

Постановка проблеми. Дослідження Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у світовому масштабі виявили значне погіршення стану здоров'я людей на планеті, що потребує

негайного втручання в зазначену проблему держав і їх урядів. Йдеться про національні програми зі сприяння здоров'ю, насамперед, в аспектах фізичної рухової активності та здорового харчу-

вання. В Україні вкрай актуальним є питання покращення громадського здоров'я, а починати слід з відношення як кожного громадянина, так і громади в цілому до здоров'я і питань здоров'язбереження. Негативні показники здоров'я сучасної молоді відзначаються не тільки на фізичному, але й на психічному та духовному рівнях, що свідчить про низький рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Концептуально важливими для досліджень щодо здоров'язбереження вважаємо праці авторських колективів українських науковців, а саме: «Основи громадського здоров'я: теорія і практика» (2008), Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки (2011), Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» на 2012–2020 роки (2011), «Концепція освіти «рівний – рівному» щодо здорового способу життя серед молоді України» (2002).

Суттєвий інтерес для нашого дослідження становлять також праці, які досліджують проблеми формування здорового способу життя (О. Балакірева, О. Вакулєнко, Л. Жаліло, Н. Комарова, Р. Левін, О. Яременко та ін.), здоров'язбереження серед учнівської молоді (О. Єжова, О. Омельченко, С. Омельченко, С. Футорний) та студентів (Л. Безугла, Ю. Драгнев, О. Соколенко), рекреаційної діяльності (О. Андрєєва, Т. Круцевич) тощо.

Поза увагою вчених не залишилися також окремі аспекти процесів та суспільних явищ, що межують з фізичною культурою та неспеціальною фізкультурною освітою: теоретико-методичні основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентів (Л. Пилипей, А. Радченко). Насамперед, на темі впровадження здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності фахівців різних напрямків зосереджена увага багатьох вчених і педагогів-практиків (Т. Авельцева, Т. Басюк, О. Безпалько, Т. Журавель, Н. Зимівець, Т. Лях, В. Молочний, С. Омельченко, Г. Радчук, А. Суценко, Л. Суценко, О. Тіунова, С. Харченко тощо).

Проте в Україні в політичному житті значно посилюються прояви громадської свідомості, що загострило проблему щодо здорової нації.

Саме тому **метою статті** стало визначення концептуальних підходів до підготовки майбутніх педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні ми спиралися на дві тези. По-перше, у світі просліджуються стійкі негативні тенденції погіршення стану здоров'я дітей, учнівської і

студентської молоді. Втрата здоров'я серед молоді створює низку серйозних проблем як для окремої особистості, сім'ї, так і для держави в цілому: ставить під загрозу національну безпеку. По-друге, експерти ВООЗ стверджують, що стан здоров'я людини визначають наступні фактори: індивідуальний спосіб життя – на 50%; спадковість – 9%; вплив навколишнього середовища – 20%; рівень медичного обслуговування – 10% [1, с. 32].

Отже, зважаючи на вищезазначений вражаючий статистичний показник 50%, вагомого значення набуває саме допомога молодому громадянину в отриманні актуальних знань щодо здоров'язбереження. Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України у своєму епохальному документі «Концепція освіти «рівний – рівному» щодо здорового способу життя серед молоді України» (2002) зазначали, що «інформування молоді про шляхи збереження і зміцнення здоров'я в навчальних закладах України здійснюється здебільшого формально, епізодично...», тому що у зв'язку з відсутністю підготовлених кадрів (лише 12–15% вчителів у міській місцевості та 6–8% – у сільській) володіють знаннями щодо здоров'язбереження [2, с. 5]. Тому підготовка педагогів в аспекті оволодіння сучасними підходами та спеціальними методами роботи з формування здоров'язбережувальної компетентності молоді є нагальною потребою українського суспільства.

Навчання здоров'я науковцями трактується як «спланована послідовна навчальна програма, що представлено підготовленими спеціалістами (інструкторами) задля підтримки розвитку знань про здоров'я, навичок здорового способу життя та позитивного ставлення до здоров'я» [3, с. 11].

Слід зазначити, що існує певний міжнародний інструментарій з досліджуемого питання. Насамперед, на нашу думку, для актуалізації концептуальних підходів до підготовки майбутніх педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності корисними будуть рекомендації та інші інструменти міжнародних організацій, що стають підґрунтям для проведення активної діяльності зі здоров'язбереження на національних рівнях.

Так, наприклад, міжнародним документом ВООЗ від 2009 року «Глобальна стратегія ВООЗ щодо харчування, фізичної активності та здоров'я: керівництво для країн з моніторингу і оцінки здійснення» вперше гостро було поставлено питання щодо необхідності розробки глобальних уніфікованих і стандартизованих інструментів, які б дали змогу оцінити стан проблеми громадського здоров'я; види та діяльність, спрямовані на вирішення проблеми; якість та результати ді-

яльності, перспективи тощо [4]. Самою ж ВООЗ запропоновано для адаптації під національні потреби та використання на національних рівнях ряд інструментів, а саме: Глобальна стратегія в сфері режиму харчування, фізичної активності та здоров'я (2004) [5]; Глобальні рекомендації ВООЗ з фізичної активності для здоров'я (2010) [6], де наведено стандарти мінімальної рухової активності та правильного харчування, необхідних для збереження здоров'я.

Упровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів здоров'язбережувальних технологій, розроблених на основі загальновищого розуміння здоров'язбережувальної компетентності студента ВНЗ як комплексного феномену, має великий потенціал для покращення рівня здоров'я молодого населення до такого стану, який ВООЗ визначає як стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя [5].

Зважаючи на те, що науковцями доведено, що здоровий спосіб життя є системою, що складається з різноманітних елементів: здоров'язбережувальна компетентність особистості; фізіологічно обґрунтоване харчування; система загартування організму; використання природних методів періодичного очищення організму; знання та використання методів психологічного розвантаження та психологічної амортизації; використання цілющих і живильних резервів рослин тощо, то сучасні підходи до питань здорового способу життя виявляються в розвитку й активізації освітньої діяльності та просвітницької роботи саме у напрямках відповідно до елементів вищезазначеної системи.

На основі проведеного дослідження вважаємо, що дієвими для підготовки майбутніх педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності будуть технології методу освіти «рівний – рівному», які поділяються на технології навчання і технології впровадження [2, с. 16].

Технології навчання спрямовані на підвищення рівня знань, умінь і навичок щодо здоров'язбереження та формування превентивної поведінки. Сама освіта ґрунтується на модульному навчанні. Технології модульного навчання використовують взаємопов'язану систему різних видів лекцій, семінарів, тренінгів, практичних та самостійних занять. Навчальний модуль – це ґрунтовна розробка певної проблеми. Він визначається незалежністю змістового матеріалу й може розглядатись як окремий напрям у реалізації методу.

Технології навчання майбутніх різних за фахом педагогів з питань здоров'язбереження базуються на просвітницьких тренінгах, лекціях, бесідах, тренінгах розвитку вмінь і навичок, ди-

спутах, рольових іграх, дебатах, ситуаційних вправах, «мозкових штурмах» тощо.

Технології впровадження – це сукупність впливів, які використовуються для досягнення мети методу освіти «рівний – рівному» через педагогічну й просвітницьку роботу, спонтанне спілкування та мобілізацію ресурсів [2, с. 18].

Отже, можна визнати наявність усталеної підпорядкованості: процеси глобалізації та стандартизації вимагають застосування уніфікованого компетентнісного підходу, який в свою чергу дає змогу послуговуватися в навчальному процесі різними педагогічними технологіями, використовуючи весь наявний (традиційний та інноваційний) інструментарій неспеціальної фізкультурної освіти, споживчої освіти (стосовно здорового харчування!) тощо, різноманітні методи та засоби освіти (як формальної, так і неформальної).

Звісно, при цьому педагоги-практики спираються на логічну структуру освітньої компетенції, яка передбачає мережу та послідовність взаємовідносин певних елементів: мінімальний досвід діяльності, або попередній етап сформованості компетентності → соціальна, особистісна мотивація необхідності подальшого формування компетентності → знання, уміння, навички, необхідні для подальшого формування компетентності → способи діяльності на певному етапі формування компетентності → рефлексія ефективності отриманого результату [1, с. 54].

Процес навчальної діяльності – це ланцюжок: потреба → мотив → діяльність, під час створення якого розкриваються структурні компоненти цієї діяльності: мотиваційний (ставлення до навчання), змістовий (відомі й нові знання, вміння, навички), процесуальний (способи виконання діяльності на різних рівнях). Обираючи технологію, вибудовуючи навчальний зміст і методіку, слід враховувати детермінацію формування у студентів мотивації навчання різними умовами. Саме тому, наприклад, з метою формування життєвих компетентностей, що сприяють фізичному здоров'ю, увага акцентується на таких факторах: 1) навичках раціонального харчування (важливості дотримання режиму харчування; вмінні складати харчовий раціон, враховуючи реальні можливості та користь для здоров'я; вмінні визначати й зберігати високу якість харчових продуктів; тобто йдеться про основи споживчої освіти); 2) навичках рухової активності (виконання ранкової зарядки; регулярні заняття фізичною культурою, спортом, руховими іграми, фізичною працею); 3) санітарно-гігієнічних навичках (навички особистої гігієни; уміння виконувати гігієнічні процедури: догляд за шкірою, зубами, волоссям тощо); 4) режимах

праці та відпочинку (вміння чергувати розумову та фізичну активності; вміння знаходити час для регулярного харчування й повноцінного відпочинку). Усе вищеперелічене складає змістове наповнення модулів при застосування модульного навчання.

Саме реалізація ефективних здоров'язберезувальних технологій, які розроблено на основі компетентнісного підходу з урахуванням сучасних процесів та тенденцій навчальної діяльності, та послугоування загальнонавчальними і новими механізмами й інструментами освіти заради здоров'я сприяє запровадженню концептуальних підходів до підготовки майбутніх педагогів щодо здоров'язбереження.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що сучасні підходи до питань здорового способу життя виявляються у наступному: 1) відмічається активізація пошуку шляхів щодо збереження здоров'я нації: формування та удосконалювання компетентностей зі здоров'язбереження; 2) просліджується пильна увага не лише до фізичного, психологічного, духовного, але й соціального здоров'я нації; 3) акцентується на необхідності розвитку й активізації освітньої діяльності та просвітницької роботи у напрямках відповідно до елементів системи здорового способу життя; 4) застосовується уніфікований компетентнісний підхід, що, в свою чергу, дає змогу послугоуватися в навчальному процесі різними педагогічними технологіями, використовуючи весь наявний (традиційний та інноваційний) інструментарій неспеціальної фізкультурної освіти, споживчої освіти тощо, різноманітні методи та засоби як формальної, так і неформальної освіти; 5) удосконалюються/актуалізуються з метою покращення здоров'я нації концепції щодо здоров'язбереження, які поєднують медичне та соціальне поняття здоров'я і які як багатофункціональний інструмент прида-

тні до впровадження, у тому числі й в галузі освіти і просвіти; 6) відбувається адаптація та імплементація в навчальні програми навчальних закладів міжнародних стандартів мінімальної фізичної рухової активності, здорового харчування як уніфікованих інструментів здоров'язбереження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи громадського здоров'я: теорія і практика : навч.-метод. посібник / за заг. ред. О. В. Беспалько. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2008. – 322 с.
2. Концепція освіти «рівний – рівному» щодо здорового способу життя серед молоді України : навч.-метод. посібник. – К. : Навчальна книга, 2002. – 23 с.
3. Навички заради здоров'я. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок: важливий компонент школи, дружньої до дитини, школи, що підтримує здоров'я : навч. вид. інформ. сер. «Здоров'я в школі». – К. : ВКТФ Кобза, 2004. – 123 с.
4. Глобальная стратегия ВОЗ по питанию, физической активности и здоровью: руководство для стран по мониторингу и оценке осуществления [Электронный ресурс] / Всемирная организация здравоохранения. – Женева, 2009. – 47 с. – Режим доступа : http://whqlibdoc.who.int/publications/2010/9789244599976_rus.pdf.
5. Глобальная стратегия в области режима питания, физической активности и здоровья [Электронный ресурс] / Доклад Секретариата, А57/9. Пятьдесят седьмая сессия Всемирной Ассамблеи здравоохранения, Пункт 12.6 предварительной повестки дня, 17 апреля 2004 г. – 29 с. – Режим доступа : <http://www.who.int/dietphysicalactivity/goals/ru/index.html>.
6. Global recommendations on physical activity for health [Глобальные рекомендации ВОЗ по физической активности для здоровья] [Электронный ресурс] / World Health Organization, 2010. – 60 с. – Режим доступа : http://whqlibdoc.who.int/publications/2010/9789244599976_rus.pdf.